

Bokanmälningar

***Richard Layard,
Olivier Blanchard,
Rudiger Dornbusch,
& Paul Krugman:***

Invandringen från öst

För några år sedan framställdes invandringen från de tidigare centralplanerade länderna till västeuropeiska länder, däribland Sverige, som ett stort hot och flera debattörer menade att de västeuropeiska länderna skulle planera för massinvandring, framför allt från det tidigare Sovjetunionen. Trots en på många håll svag ekonomisk utveckling har vi ännu dock inte sett några tendenser till en okontrollerad massinvandring. Däremot är det ett obestridligt faktum att det idag i Västeuropas närhet finns ett stort antal länder med mycket låga realinkomster. Tjugofem mil österut från Berlin, i Poznan, är realinkomsten ca 90 procent lägre och med höga befolkningstal och regeringar som inte längre förbjuder sina medborgare att flytta utomlands är det uppenbart att de västeuropeiska regeringarna, inklusive den svenska, måste tänka igenom det framtida förhållningssättet till den potentiella invandringen.

Invandringen från Öst (SNS Förlag, 1994) av Richard Layard, Olivier Blanchard, Rudiger Dornbusch och Paul Krugman kan ses som vägledning för de västeuropeiska regeringarna som har att ta

ställning till det migrationstryck som liberaliseringen av Östeuropa och det tidigare Sovjetunionen gett upphov till. Det är fyra mycket namnkunniga nationalekonomer som skrivit boken men ingen av dem kan sägas vara specialist på migrationsfrågor. Detta gör att boken inte alls är snävt inriktad utan man har lyckats att relatera den internationella migrationen till frågor som makropolitiken, handelspolitiken, lönebildningen, finansieringen av den offentliga sektorn m.m. Samtidigt ger man också en noggrann beskrivning av den faktiska bakgrunden.

Hur bör då de västeuropeiska regeringarna förhålla sig till migrationstrycket? Man kan sammanfatta gruppens rekommendationer på följande sätt: 1) fri handel, 2) fri kapitalrörlighet, och 3) reglerad men mycket generös arbetskraftsinvandring. Frihandel kan tjäna som ett substitut till fri migration. EU bör erbjuda östländerna ett avtal liknande NAFTA mellan Nordamerika och Mexiko och detta skulle inkludera frihandel inte bara med industrivaror utan också med jordbruksvaror. På det viset behöver medborgare i öst inte flytta till väst för att producera arbetsintensiva varor utan kan producera dessa hemma för att sedan sälja dem till väst.

För att utjämna kapitalintensiteterna och minska realinkomskillnaderna mellan öst och väst är fri kapitalrörlighet av största betydelse. För att kapital ska strömma över till öst i önskvärd omfattning förutsätts dock politiska reformer som ger klara regler rörande äganderätter, bestående marknadsekonomi och

makroekonomisk stabilitet.

Rörelsefriheten är en grundläggande mänsklig rättighet som enligt författarna under inga förhållanden får förbjudas. Förenta staterna tar idag emot 160 000 immigranter utan familjeanknytning medan man i Europa praktiskt taget inte tar emot några alls. Enligt författarnas bedömning bör Europa ta emot åtminstone lika många som USA och ge företräde åt yrkesutbildad arbetskraft. Invändningen som många reser mot detta är att Östeuropa då berövas just den arbetskraft den så väl behöver. Men detta, menar författarna, motverkas av att emigranterna skickar hem belopp som ofta överstiger den inkomst de haft om de stannat kvar. Vidare bryter de sällan kontakterna med hemlandet och när de återvänder, vilket de oftast gör, sprider de den kunskap de införskaffat under tiden i utlandet.

En gynnsam faktor i sammanhanget är att Västeuropas arbetskraftstillväxt har stagnerat. Demografiska faktorer med en växande andel åldringar och fallande andel yngre gör en arbetskraftsinvandring från öst extra önskvärd.

Vad gäller den avgörande frågan om migrationspolitiken menar författarna att externa effekter uppstår varför denna måste regleras. En källa till externa effekter är att löneskillnaderna i öst är mindre än i väst vilket gör att särskilt de yrkesutbildade är benägna att flytta. Deras privata vinning överstiger då den samhälls-ekonomiska vinningen och för öst innebär detta en extra kostnad för emigrationen. Om lönespridningen korrigerades skulle problemet elimineras.¹

Även skatteeffekter genererar externaliteter. Vid immigration får skattebetalarna i väst den nettoskatt (skatt minus transfereringar) som immigranten betalar och skattebetalarna förlorar den nettoskatt som betalas i öst. Eftersom den genomsnittlige migranten tjänar mindre än genomsnittet i väst men tjänar mer än genomsnittet i öst, kommer externa effekter på skattebetalarna att uppstå vid migra-

tionen. En ensam, ung, yrkesutbildad arbetare kommer sannolikt att utbidra med en positiv nettoskatt och betydande skatteinster kan göras om antalet migranter är stort. Men författarna menar att man inte kan basera kalkylen på denna grupp, då erfarenheterna visar att man efter en tid tagit över familjen och att risken att bli arbetslös är speciellt hög bland invandrarna.

En tredje källa till externaliteter är kulturskillnader och att människor i värdlandet känner oro över det ökande antalet främlingar. Men här menar författarna att det framför allt är språksvårigheter, olikheter i religion och ras som orsakar detta. Då dessa problem vad gäller östinvandringen är små är denna externalitet dock ett litet problem. En ytterligare externalitet uppstår då emigrationen från öst gör att marknaden där krymper och att produktionen blir mindre lönsam på grund av minskande stordriftsfördelar. Positiva externa effekter kan dock uppstå om informationen som följer av invandringen sprids ytterligare, det vill säga även till andra länder än utvandringslandet.

Dessa externaliteter medför, enligt författarna, att det finns argument för reglering av invandringen, men att samtidigt migrationen från öst till väst måste vara betydligt större än vad den är idag.

SNS Förlag är att gratulera till denna läsvärda utgåva. Politiker, forskare och många som följer dessa frågor har mycket att vinna på att läsa boken som handlar om frågor som är av stor potentiell betydelse för välfärden, såväl för befolkningen i Östeuropa som i Västeuropa. Värdet av boken för svenska politiker ökar vidare av en efterskrift författad av Eskil Wadensjö som bl a påpekar att Sverige är ett av de länder som kan påverkas

¹ Det är mycket möjligt att företagen i öst kommer att höja lönerna för de yrkesutbildade då man ser att dessa flyttar i en för företagen icke önskad omfattning.

av ett migrationstryck från öst, i synnerhet då från Baltikum, Polen och Ryssland. Wadensjös bidrag innehåller en översikt av de erfarenheter vi har i Sverige av tidigare invandring, i synnerhet då från östländerna, och invandrarnas ställning på den svenska arbetsmarknaden.

Docent PER LUNDBORG
Industriens utredningsinstitut